

MICHAEL MORYS-TWAROWSKI
Wydział Historyczny Uniwersytetu Jagiellońskiego

Rodzinne powiązania cieszyńskich elit w okresie międzywojennym na przykładzie rodziny Szczurków

Nie ulega wątpliwości, że w badaniach elit politycznych bardzo ważną rolę spełnia genealogia. Uwaga ta dotyczy nie tylko średniowiecza, czy epoki nowożytnej, ale także historii XX wieku¹. Demokratyzacja stosunków społecznych wcale nie zmniejsza znaczenia więzów krwi w kształtowaniu się elit politycznych. Kapitalnym przykładem jest praca Michaela P. Merliego, który wykazał, że na 37 amerykańskich prezydentów przed Jimmym Carterem, aż 22 było ze sobą blisko spokrewnionych². Jeśli chodzi o elity polityczne Śląska Cieszyńskiego w okresie międzywojennym, to temat dopiero niedawno zaczął budzić zainteresowanie badaczy³. Znaczna część ówczesnych elit miała, w przeciwieństwie do większości polskich ziem, chłopskie korzenie, tymczasem literatura poświęcona chłopskim rodowodom ze Śląska Cieszyńskiego przedstawia się dość skromnie⁴.

¹ Podkreślał to już W. Dworzaczek, *Genealogia*, Warszawa 1959, s. 11–12.

² Cyt. za: R. T. Prinke, *Poradnik genealoga-amatora*, Warszawa 1992, s. 68–69.

³ K. Nowak, *Elity społeczne Ustronia w okresie międzywojennym*, [w:] *Studia z dziejów Ustronia*, red. I. Panic, Ustroń 2000, s. 46–62; tenże, *Elity polityczne w Cieszynie w okresie międzywojennym (1918–1939)*, [w:] *Samorządowość i elity władzy w Cieszynie na przestrzeni dziejów*, red. I. Panic, Cieszyn 2002, s. 111–133.

⁴ L. Novák, *Ondra Foltýn a jeho rod na Karvinsku*, „Těšínsko” 1960, nr 11, s. 11–15; E. Guziur, *Rodowód Guziurów 1750–1975. Publikacja wydana z okazji zjazdu rodzinnego 25.10.1975 w Cieszynie*, Cieszyn 1975; J. Pilch, *Ustrońska rodzina Lipowczanów*, „Pamiętnik Ustroński” 1992, nr 5, s. 59–73; J. Sztetek, *Niektóre gałęzie drzewa genealogicznego rodziny Szczepańskich*, „Pamiętnik Ustroński” 1993, nr 6, s. 13; tenże, *Kilka przyczynków do drzewa genealogicznego rodziny Śliwków z Polany*, „Pamiętnik

Jedną ze znaczących postaci na Śląsku Cieszyńskim w okresie międzywojennym był bez wątpienia Jerzy Szczurek. Absolwent Seminarium Nauczycielskiego w Cieszynie przed I wojną światową uczył w szkole ludowej w Lesznej Dolnej. Był twórcą i komendantem Milicji Polskiej Księstwa Cieszyńskiego w latach 1918–1919. Walczył przeciwko czeskim najeźdźcom w 1919 r. W 1921 r. wrócił do zawodu nauczyciela. Uczył w Szkole Ćwiczeń przy Seminarium Nauczycielskim w Bobrku (od 1932 r. w Cieszynie-Bobrku). Był sekretarzem Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego. Opublikował trzy z pięciu planowanych tomów książki „Z wielkich dni Śląska Cieszyńskiego”⁵. Współpracował z „Miesięcznikiem Pedagogicznym”. Politycznie był związany ze Związkiem Śląskich Katolików, później z Narodowym Chrześcijańskim Zjednoczeniem Pracy. W 1935 r. został z powodów politycznych przeniesiony z Cieszyna do Radlina. W 1938 r. brał udział w formowaniu się Legionu „Zaolzie”. Po wybuchu II wojny światowej odmówił podpisania volkslisty. Aresztowany przez gestapo, został osadzony w obozie koncentracyjnym w Dachau, a później w Mauthausen-Gusen, gdzie zginął 16 XII 1941⁶.

Ustroński” 1995, nr 8, s. 11–12; tenże, *Drzewo genealogiczne Józefa Pilcha*, „Pamiętnik Ustroński” 1998, nr 9, s. 24–26; A. Żurek, *Chłopska genealogia*, „Kalendarz Cieszyński 2001”, Cieszyn 2000, s. 60–63; W. Sosna, *Ród Michejdów*, „Ziemia Śląska” 2001, nr 5, s. 43–59; M. Morys-Twarowski, *Krag rodzinny Marii Lipa (1830–1920)*, „Pamiętnik Cieszyński” 2005, nr 20, s. 11–15; M. Bogus, *Kotulowie i ich działania oświatowe na Śląsku Cieszyńskim w XIX i XX wieku*, Ostrava 2006, s. 91–116; M. Morys-Twarowski, *Przyczynek do genealogii Franciszka Śniegonia, biskupa-sufragana wrocławskiego*, „Śląski Kwartalnik Historyczny Sobótka” 2010, nr 4, s. 597–604. Por. tenże, *Szukając przodków „stela”*. *Amatorska genealogia na Śląsku Cieszyńskim*, [w:] *Dziedzictwo kulturowe jako klucz do tożsamości pogranicza polsko-czeskiego. Kulturní dědictví jako klíč k identitě česko-polského pohraničí*, red. H. Rusek, A. Pieńczak, J. Szczyrkowski, Cieszyn-Katowice-Brno 2010, s. 140–148.

⁵ J. Szczurek, *Przewrót polityczny i wojskowy w r. 1918*, Cieszyn 1928; tenże, *Pułk piechoty Ziemi Cieszyńskiej*, Cieszyn 1930; tenże, *O Milicjach Ludowych w latach 1918–1920*, Cieszyn 1933.

⁶ Biogramy Jerzego Szczurka: R. Danel, E. Buława, *Świt nad Olzą*, Cieszyn 1988, s. 60–61 (przedruk w: *Nadzie zrywa okowy*, red. R. Danel, Cieszyn 1998, s. 112–113); J. Golec, S. Bojda, *Słownik biograficzny ziemi cieszyńskiej*, t. 2, Cieszyn 1995, s. 224–225; E. Długajczyk, *Tajny front na granicy cieszyńskiej. Wywiad i dywersja w latach 1919–1939*, Katowice 1993, s. 253; tenże, *Polska konspiracja wojskowa na Śląsku Cieszyńskim w latach 1919–1920*, Katowice 2005, s. 259.

W niniejszym artykule zamierzam się przyjrzeć bliżej powiązaniom rodzinnym Jerzego Szczurka. Pozwoli to nieco uzupełnić dane biograficzne dotyczące tej postaci, ale przede wszystkim może stanowić punkt wyjścia do dalszych studiów nad powiązaniem polskich elit na Śląsku Cieszyńskim nie tylko w okresie międzywojennym, ale i wcześniejszym.

Rodzicami Jerzego byli Jan Szczurek, cieśla, i jego żona Anna z domu Waszek (zm. 8 XI 1923 w wieku 68 lat)⁷. Początkowo mieszkali w Kostkowicach⁸, po 1892 r. przenieśli się do Ogrodzonej⁹, a około 1896 r. do pobliskich Gumien¹⁰. Ich najstarszym dzieckiem był syn Jan, urodzony 8 VI 1879 w Kostkowicach. W 1910 r. w Trzyńcu poślubił Annę Jaracz¹¹. Później na świat przyszły córki: Zuzanna (ur. 26 V 1882)¹² i Maria (zm. 24 XI 1883)¹³. Czwartym z kolei, Adam, urodził się 22 X 1884. Mieszkał w Bobrku (obecnie w granicach Cieszyna) i zmarł 25 V 1902 w Cieszynie na gruźlicę płuc¹⁴. Kolejnym dzieckiem był Paweł, urodzony 11 V 1888¹⁵, który później został urzędnikiem pocztowym w Zebrzydowicach. Aktywnie popierał polski ruch narodowy¹⁶. Szóstym dzieckiem Anny

⁷ „Gwiazdka Cieszyńska”, nr 89 z 9 XI 1923. Można dodać, że w 1907 r. musiała zamieścić ogłoszenie, że nie ma nic wspólnego z Anną Szczurkową z Kostkowic, *primo voto* Kubikowa, poszukiwaną przez policję za kradzież; „Dziennik Cieszyński”, nr 7 z 9 I 1907.

⁸ Kostkowice, wieś w polskiej części Śląska Cieszyńskiego.

⁹ Ogrodzona, wieś w polskiej części Śląska Cieszyńskiego.

¹⁰ Gumna, wieś w polskiej części Śląska Cieszyńskiego.

¹¹ Urząd Stanu Cywilnego w Dębowcu (dalej: USCD), Metryki parafii św. Małgorzaty w Dębowcu-Kostkowice, Metryki chrztów (1784–1892), s. 89. Warto zwrócić uwagę, że metryki z XIX w. przechowywane są w Urzędzie Stanu Cywilnego, z kolei indeksy do nich, jak i starsze księgi metrykalne (prowadzone od 1728 r.) znajdują się w archiwum parafii św. Małgorzaty w Dębowcu. R. Danel, E. Buława, *Świt nad Olzą...*, s. 60, podają, że Jerzy Szczurek miał dwóch braci, Pawła i Karola.

¹² USCD, Metryki parafii św. Małgorzaty w Dębowcu-Kostkowice, Metryki chrztów (1784–1892), s. 91.

¹³ Tamże, s. 93.

¹⁴ Tamże, s. 94; Parafia rzymskokatolicka p.w. św. Marii Magdaleny w Cieszynie (dalej: PMMC), Metryki zgonów, t. 10-A-1, s. 197.

¹⁵ USCD, Metryki parafii św. Małgorzaty w Dębowcu-Kostkowice, Metryki chrztów (1784–1892), s. 97.

¹⁶ „Dziennik Cieszyński”, nr 225 z 19 X 1918; „Gwiazdka Cieszyńska”, nr 84 z 18 X 1918.

i Jana Szczurków był najstarszy z rodzeństwa Jerzy, urodzony 23 IV 1892¹⁷. Kolejny z rodzeństwa Karol urodził się 28 I 1895 w Ogródzkiej¹⁸. Najmłodszym dzieckiem Anny i Jana Szczurków był Alojzy Józef (4 V 1897–6 IV 1898)¹⁹.

Jerzy Szczurek ożenił się 19 X 1918 w Cieszynie, w dniu powstania Rady Narodowej Księstwa Cieszyńskiego. Ślubu udzielał jeden z jej prezydentów, ksiądz Józef Londzin. Wybranką Jerzego była Helena, córka Franciszka Wojtka i Heleny z domu Obtulowicz, urodzona 6 VI 1893 w Żywcu²⁰. Franciszek Wojtek (1869–1933) działał aktywnie na niwie społecznej – był m.in. współzałożycielem i naczelnikiem Straży Pożarnej w Bobrku oraz współzałożycielem tamtejszej Kasy Raiffeisena. Popierał polski ruch narodowy, należał m.in. do Związku Śląskich Katolików²¹. Wesele Heleny i Jerzego Szczurków stało się okazją do złożenia darów na Macierz Szkolną, czyli innymi słowy na utrzymanie polskich szkół²², co było zwyczajem wśród rodzin popierających polskie stronnictwo narodowe.

Z małżeństwa Heleny i Jerzego Szczurków pochodziło dwoje dzieci: Lidia Maria Jadwiga (ur. 7 IX 1919) i Władysław Zygmunt (ur. 18 XII 1920)²³. Matką chrzestną Lidii była Maria Tomankówna, znana głównie z działalności charytatywnej²⁴. Warto zwrócić uwagę, że pochodziła z bardzo znanej i zasłużonej rodziny Tomanków, młynarzy z Ropic²⁵.

¹⁷ USCD, Metryki parafii św. Małgorzaty w Dębowcu-Kostkowice, Metryki chrztów (1784–1892), s. 101.

¹⁸ PMMC, Metryki ślubów, t. 11 A, s. 232.

¹⁹ USCD, Metryki chrztów dla Gumien (1890–1941), s. 37.

²⁰ PMMC, Metryki ślubów, t. 11 B, s. 284; „Głos Ludu Śląskiego”, nr 42 z 20 X 1918; „Gwiazdka Cieszyńska”, nr 85 z 22 X 1918. W prasie międzywojennej znajdujemy informacje o działalności charytatywnej Heleny Szczurkowej, które odnoszą się raczej do żony Jerzego niż do żony Pawła; „Gwiazdka Cieszyńska”, nr 21 z 15 III 1927.

²¹ *Spis członków Związku Śląskich katolików i wykaz ich wkładów za r. 1912*, „Poset Związku Śląskich Katolików”, t. 41, Cieszyn 1914, s. 55; L. Miękina, *Po bobreckich śladach.... W stulecie powstania cmentarza, kościoła, seminarium nauczycielskiego w Bobrku koło Cieszyna*, Cieszyn 2010, s. 44.

²² „Dziennik Cieszyński”, nr 243 z 9 XI 1918; „Głos Ludu Śląskiego”, nr 42 z 20 X 1918.

²³ PMMC, Metryki chrztów, t. 26 B, s. 34, 47.

²⁴ Np. „Gwiazdka Cieszyńska”, nr 2 z 10 I 1903; nr 10 z 4 II 1916.

²⁵ J. Londzin, *250-letni jubileusz młyna ropickiego*, „Gwiazdka Cieszyńska”, nr 79 z 25 X 1921. Ropica (cz. Ropice), wieś w czeskiej części Śląska Cieszyńskiego.

Jej ojcem był Franciszek Tomanek (1846–1929), młynarz, działacz społeczny i narodowy. W okresie międzywojennym nie uczestniczył już w życiu politycznym regionu, głównie z racji wieku²⁶. Wyróżniającą się postacią był brat Marii, ksiądz Rudolf Tomanek. W okresie międzywojennym był m.in. prezesem Dziedzictwa bł. Jana Sarkandra oraz Opieki nad kształcąca się młodzieżą im. bł. Melchiora Grodzieckiego. Sporo pisał (kazania, liturgie, recenzje). Uczył religii w Państwowym Gimnazjum Klasycznym im. A. Osuchowskiego, a po śmierci Józefa Londzina przygotował do druku jego teksty. Należał do najważniejszych działaczy Związku Śląskich Katolików w okresie międzywojennym. W kwietniu 1940 r. został aresztowany przez Niemców i wywieziony do obozu koncentracyjnego w Dachau, gdzie zmarł 18 VII 1941²⁷.

Warto zwrócić uwagę na małżeństwa braci Jerzego Szczurka, Pawła i Karola. Wybranki obu były związane z szeregiem wyróżniających się postaci na Śląsku Cieszyńskim.

Dnia 5 X 1909 w Mnisztwie Paweł Szczurek poślubił Helenę Szotkowską²⁸. Szotkowscy byli rodziną od pokoleń mieszkającą na Śląsku Cieszyńskim, a jej rodzinnego „gniazda” należy szukać w Mostach koło Jabłonkowa²⁹. Tam też (21 X 1808) urodził się dziadek Heleny, Jan Szotkowski³⁰. W latach 1837–1873 był kierownikiem szkoły w Puńcowie.

²⁶ „Dziennik Cieszyński”, nr 5 z 15 I 1929; „Gwiazdka Cieszyńska”, nr 2 z 8 I 1929; „Nasz Kraj”, nr 2 z 11 I 1929; „Nasz Lud”, nr 3 z 12 I 1929. W dotychczasowej literaturze najszerzej pisał o nim S. Zahradnik, *Ropce – vesnice Těšínska. Ropica – wioska cieszyńska*, Ropice 2004, s. 51.

²⁷ K. Szczurek, *Śługa skromny*, „Kalendarz Cieszyński 1989”, Cieszyn 1988, s. 129–133; J. Golec, S. Bojda, *Słownik biograficzny ziemi cieszyńskiej*, t. 1. Cieszyn 1993, s. 251–252; A. Grajewski, *Rudolf Tomanek*, [w:] *Słownik biograficzny katolickiego duchowieństwa śląskiego XIX i XX wieku*, red. M. Pater, Katowice 1996, s. 439–440; *Życie i działalność ks. Rudolfa Tomanka. W trosce o zachowanie religijnej i kulturowej tożsamości Śląska Cieszyńskiego*, red. J. Budniak, Cieszyn 2002. Por. K. Nowak, *Elity polityczne w Cieszynie...*, s. 112.

²⁸ PMMC, Metryki ślubów, t. 11 B, s. 349; „Gwiazdka Cieszyńska”, nr 80 z 11 X 1909. Mnisztwo, dawniej samodzielna wieś, obecnie w granicach Cieszyna.

²⁹ Por. J. Lubojacki, *Cech rzeźników w Jabłonkowie*, „Gwiazdka Cieszyńska”, nr 80 z 6 X 1916; F. Popiołek, *Historia osadnictwa w Beskidzie Śląskim*, Katowice 1939, s. 192–194, 252–253; V. Davidek, *O názvech a jménach Těšínska*, Opava 1949, s. 133; W. Milerski, *Nazwiska cieszyńskie*, Cieszyn 1996, s. 299. Mosty koło Jabłonkowa (cz. Mosty u Jablunkova), wieś w czeskiej części Śląska Cieszyńskiego.

Zmarł 5 XII 1874 roku³¹. Co ciekawe, prenumerował wydawaną w Lesznie „Szkółkę Niedzielną” jeszcze przed rokiem 1848, kiedy ukazało się pierwsze polskie czasopismo na Śląsku Cieszyńskim – „Tygodnik Cieszyński”³². Wiadomo też, że udzielał się społecznie³³. W metrykach parafii rzymskokatolickiej p.w. św. Jerzego w Puńcowie odnotowano chrzty jego dzieci, pochodzących z małżeństwa z Marią z domu Śniegoń – córek Barbary Leopoldy (ur. 15 XI 1839)³⁴, Anny Weroniki Doroty (ur. 1 II 1845)³⁵ i Franciszki Józefy (ur. 18 II 1848)³⁶ oraz synów Karola Józefa (ur. 28 I 1850)³⁷, Adama (1 I 1852–1 II 1852)³⁸ i Wincentego Jana Ludwika (19 VII 1853–27 I 1854)³⁹.

Karol Józef Szotkowski, syn Jana, poszedł w ślady ojca. Dnia 25 IV 1871 złożył egzamin nauczycielski⁴⁰. Przez długie lata był kierownikiem szkoły w Puńcowie. W 1906 r. przeniesiono go do Mnisztwa⁴¹,

³⁰ Zemský archiv v Opavě, Sbirka matrik Severomoravského kraje, sign. Ja-III-1, Metryka chrztów parafii rzymskokatolickiej w Mostach koło Jabłonkowa (1786–1824), k. 69. W spisie mieszkańców Puńcowa z 1850 r. podano, że Szotkowski urodził się 23 X 1808. W rzeczywistości to była data chrztu, a nie narodzin. Archiwum Państwowe w Katowicach Oddział w Cieszynie (dalej: APC), Akta Gminy Puńców (dalej: AGP), sygn. 2, Metryka obywatelów [!] gminy Puńców, t. 1, Właściciele gruntów [1]850 roku, nr 16.

³¹ Parafia rzymskokatolicka p.w. św. Jerzego w Puńcowie (dalej: PJP), Metryki zgonów, t. 2, Puńców, s. 92; „Gwiazdka Cieszyńska”, nr 50 z 12 XII 1874. Zob. też Książnica Cieszyńska w Cieszynie, sygn. RS AKC. 00006; J. Broda, *Silva rerum. Materiały do bibliografii nauczycieli cieszyńskiego*, t. 6, Skoczów 1987, k. 152.

³² I. Homola, „Tygodnik Cieszyński” i „Gwiazdka Cieszyńska” pod redakcją Pawła Stalmacha 1848–1887, Katowice–Kraków 1968, s. 12.

³³ W 1872 r. przekazał 1 złoty reński na kaplicę w Sałajce koło Jabłonkowa; „Gwiazdka Cieszyńska”, nr 17 z 27 IV 1872.

³⁴ PJP, Metryki chrztów, t. 6, s. 45.

³⁵ Tamże, s. 67; APC, AGP, sygn. 2, Metryka obywatelów gminy Puńców, t. 1, Właściciele gruntów [1]850 roku, nr 16.

³⁶ PJP, Metryki chrztów, t. 6, s. 80. 26 I 1869 r. poślubiła Pawła Kozła z Bystrej; PJP, Metryki ślubów, t. 2, Puńców, s. 62.

³⁷ PJP, Metryki chrztów, t. 6, s. 85; APC, AGP, sygn. 2, Metryka obywatelów gminy Puńców, t. 1, Właściciele gruntów [1]850 roku, nr 16.

³⁸ PJP, Metryki chrztów, t. 6, s. 90; PJP, Metryki zgonów, t. 2, Puńców, s. 69.

³⁹ PJP, Metryki chrztów, t. 6, s. 93; PJP, Metryki zgonów, t. 2, Puńców, s. 71.

⁴⁰ *Schlesischer Schulschematismus*, Troppau 1897, s. 138–139.

⁴¹ „Dziennik Cieszyński”, nr 87 z 14 IV 1906; „Gwiazdka Cieszyńska”, nr 18 z 18 IV 1906.

gdzie jako kierownik szkoły pracował do przejścia na emeryturę w roku 1910⁴². „Był to nauczyciel starszego typu, do którego ludność w obu gminach [tj. Puńcowie i Mnisztwie] miała wielkie zaufanie, bo też w pełni na to zasługiwał, kształcąc nie tylko dzieci, lecz pomagając ludziom jako sekretarz gminny i uświetniając kościelne nabożeństwa jako organista” – pisała o nim we wspomnieniu pośmiertnym „Gwiazdka Cieszyńska”⁴³. Należał przez wiele lat do Polskiego Towarzystwa Pedagogicznego, a przez kilka lat prezesował jego kółku w Cieszynie⁴⁴. Był też członkiem Macierzy Szkolnej Księstwa Cieszyńskiego⁴⁵ i Związku Śląskich Katolików⁴⁶. Wspierał finansowo Internat im. bł. Melchiora Grodzieckiego w Cieszynie⁴⁷ i Katolicką Rodzinę Sierocą⁴⁸. Był też pierwszym komendantem założonej w 1893 r. Ochotniczej Straży Pożarnej w Puńcowie⁴⁹. Zmarł 6 XI 1924⁵⁰.

Jako młody nauczyciel (28 XI 1871 w Puńcowie) poślubił Marię (Marynę) Kuntsch (Kunczkę)⁵¹, urodzoną 10 VII 1850 w Kończycach

⁴² „Głos Ludu Śląskiego”, nr 31 z 30 VII 1910; „Gwiazdka Cieszyńska”, nr 60 z 27 VII 1910; „Poseł Ewangelicki”, nr 30 z 23 VII 1910.

⁴³ „Gwiazdka Cieszyńska”, nr 89 z 11 XI 1924. Jako organista udzielał się jeszcze w wieku 73 lat; por. „Gwiazdka Cieszyńska”, nr 2 z 5 I 1923.

⁴⁴ „Miesięcznik Pedagogiczny” 1924, nr 11, s. 314; zob. też „Gwiazdka Cieszyńska”, nr 45 z 7 XI 1896, nr 5 z 30 I 1897; „Przegląd Polityczny”, nr 21 z 8 XI 1896. W 1907 r. został wybrany rewizorem PTP; „Głos Ludu Śląskiego”, nr 49 z 7 XII 1907.

⁴⁵ Por. „Przegląd Polityczny”, nr 34 z 8 X 1904; „Dziennik Cieszyński”, nr 64 z 17 III 1908.

⁴⁶ *Spis członków Związku śląskich katolików i wykaz ich wkładek za r. 1911*, „Poseł Związku Śląskich Katolików”, t. 40, Cieszyn 1913, s. 51; *Spis członków Związku śląskich katolików i wykaz ich wkładek za rok 1913*, „Poseł Związku Śląskich Katolików”, t. 42, Cieszyn 1914, s. 56; „Gwiazdka Cieszyńska”, nr 144 z 1 VII 1920.

⁴⁷ „Gwiazdka Cieszyńska”, nr 41 z 7 VII 1906, nr 85 z 23 X 1907, nr 59 z 26 VII 1911, nr 9 z 7 II 1919.

⁴⁸ „Gwiazdka Cieszyńska”, nr 10 z 1 II 1918.

⁴⁹ *Ocalona kronika z roku 1893*, „Głos Ziemi Cieszyńskiej”, nr 14 z 6 IV 1969.

⁵⁰ Zgon Szotkowskiego, oprócz „Gwiazdki Cieszyńskiej” i „Miesięcznika Pedagogicznego”, odnotowały także: „Dziennik Śląska Cieszyńskiego”, nr 257 z 8 XI 1924, i „Poseł Ewangelicki”, nr 46 z 15 XI 1924. Z literatury zob. J. Wróbel, *Z dziejów Mnisztwa*, Cieszyn 1980, s. 14, 21, 30, 41–42; J. Golec, S. Bojda, *Słownik biograficzny ziemi cieszyńskiej*, t. 3, Cieszyn 1998, s. 239.

⁵¹ PJP, Metryki ślubów, t. 2, Puńców, s. 65, gdzie jej nazwisko zapisano w formie Kuntsch. W tym okresie w metrykach zwykle zapisywano nazwiska w formie zgerma-

Małych⁵², zmarła 24 II 1936 w Mnisztwie⁵³. Z tego małżeństwa pochodzili synowie Rudolf Walenty (ur. 13 II 1874)⁵⁴ i Karol Jan (4 VIII 1875 – 23 III 1892)⁵⁵ oraz córki Maria (ur. 8 XII 1872)⁵⁶, Adelajda (Adela) Katarzyna (ur. 23 XI 1876)⁵⁷ i Helena Maria (ur. 14 VIII 1878)⁵⁸.

Szotkowscy byli silnie związani z polskim ruchem narodowym. Na przełomie XIX i XX wieku różnego rodzaju uroczystości rodzinne były okazjami do zebrania składek na Macierz Szkolną Księstwa Cieszyńskiego. Na początku 1902 r. Jan Ryczek, wikary w Istebnej⁵⁹, przekazał Macierzy 22 korony 64 halerze zebrane przez Karola Szotkowskiego na weselu jego syna Rudolfa i Zuzanny Kawulokówny⁶⁰. W 1903 r. na weselu Adeli Szotkowskiej i Jana Filipka, majstra ślusarskiego, zebrano 10 koron na Macierz⁶¹. Helena Szotkowska, późniejsza żona Pawła Szczurka, uczęszczała jeszcze na polskie wykłady dla dziewcząt w Czytelni Ludowej w Cieszynie. Odpowiedni egzamin końcowy, kończący

nizowanej. „Gwiazdka Cieszyńska”, nr 89 z 11 XI 1924, pisała, że Karol Szotkowski był żonaty „z Marią z Kunczkich”.

⁵² APC, AGP, sygn. 2, Spis ksiąg służebnych i roboczych i wykazów rodzinnych w gminie Puńców się znajdujących, nr 427. Spis sporządzono 27 VIII 1885, Kończyce Małe, wieś w polskiej części Śląska Cieszyńskiego.

⁵³ PMMC, Metryki zgonów, t. 12 B, s. 281.

⁵⁴ PJP, Metryki chrztów, t. 6, s. 142; APC, AGP, sygn. 2, Spis ksiąg służebnych i roboczych i wykazów rodzinnych w gminie Puńców się znajdujących, nr 428.

⁵⁵ PJP, Metryki chrztów, t. 6, s. 145; APC, AGP, sygn. 2, Spis ksiąg służebnych i roboczych i wykazów rodzinnych w gminie Puńców się znajdujących, nr 429; PJP, Odpisy metryk ślubów i zgonów 1890–1949 (Metryki zgonów, Puńców, t. 3, s. 11–12). O jednej przygodzie z udziałem brata pisał Rudolf Szotkowski; R. Szotkowski, *W Puńcowie żech się urodził*, „Kalendarz Cieszyński 1987”, Cieszyn 1986, s. 170–173.

⁵⁶ APC, AGP, sygn. 2, Spis ksiąg służebnych i roboczych i wykazów rodzinnych w gminie Puńców się znajdujących, nr 430. Jako jedyna z rodzeństwa nie urodziła się w Puńcowie, lecz w Kończycach Małych. 3 II 1902 w Istebnej poślubiła Jana Piszka z Karwiny; „Gwiazdka Cieszyńska”, nr 7 z 15 II 1902.

⁵⁷ PJP, Metryki chrztów, t. 6, s. 149; APC, AGP, sygn. 2, Spis ksiąg służebnych i roboczych i wykazów rodzinnych w gminie Puńców się znajdujących, nr 431.

⁵⁸ PJP, Metryki chrztów, t. 6, s. 153; APC, AGP, sygn. 2, Spis ksiąg służebnych i roboczych i wykazów rodzinnych w gminie Puńców się znajdujących, nr 432.

⁵⁹ Istebna, wieś w polskiej części Śląska Cieszyńskiego.

⁶⁰ „Gwiazdka Cieszyńska”, nr 6 z 8 II 1902.

⁶¹ „Gwiazdka Cieszyńska”, nr 13 z 28 III 1903. Zapowiedź ślubu w „Gwiazdka Cieszyńska”, nr 8 z 21 II 1903.

dwuletni kurs, zdała 13 VII 1901⁶². Później została nauczycielką robót ręcznych, zdając w 1906 r. egzamin zawodowy w Krakowie⁶³. Udzielała się także społecznie⁶⁴.

Warto też kilka słów poświęcić bratu Heleny, Rudolfowi. Kontynuował rodzinne tradycje i został nauczycielem. Podobnie, jak ojciec i dziadek, był związany z polskim ruchem narodowym. Należał do Macierzy Szkolnej Księstwa Cieszyńskiego⁶⁵ i Polskiego Towarzystwa Pedagogicznego⁶⁶, a także do Towarzystwa Parkowego w Cieszynie⁶⁷ i Towarzystwa Ogrodniczego w Cieszynie⁶⁸.

Przez większość kariery nauczycielskiej był związany z Istebną. Dał się tam poznać jako prężny działacz narodowy i społeczny jeszcze w czasach austriackich⁶⁹. Jego działalność nie spotykała się z aprobatą Niemców. W 1904 r. za zarzucenie proniemieckiemu kierownikowi, że jest renegatem, został ukarany grzywną przez Radę Szkolną Powiatową⁷⁰. Warto przytoczyć tutaj fragment korespondencji z Istebnej opublikowanej w „Głosie Ludu Śląskiego”: „Obecnie mamy stałego nauczyciela p. Szotkowskiego, który jest tu powszechnie lubianym, szanowanym i prawdopodobnie z tego powodu wpadł w niełaskę p. kierownika. P. Szotkowski ma bowiem na swoim sumieniu ogromny «grzech», którego p. Knoppek [kierownik szkoły – przyp. aut.] wybaczyć mu nie może – a wiecie jaki to grzech? Oto pracuje w czasie wolnym od zajęć szkolnych w tutejszym Kółku rolniczym, a to p. Knoppka znanego germanofila, który za żadną cenę nie chciał dopuścić, aby komenda przy

⁶² „Głos Ludu Śląskiego”, nr 38 z 15 IX 1900; „Gwiazdka Cieszyńska”, nr 36 z 8 IX 1900, nr 29 z 20 VII 1901.

⁶³ „Głos Ludu Śląskiego”, nr 26 z 30 VI 1906.

⁶⁴ W 1907 r. składała się na obiady dla biednych dzieci z polskiej szkoły ludowej w Cieszynie; „Dziennik Cieszyński”, nr 60 z 14 III 1907.

⁶⁵ Por. „Przegląd Polityczny”, nr 9 z 16 IV 1904, nr 18 z 6 V 1905.

⁶⁶ „Dziennik Cieszyński”, nr 240 z 18 X 1908.

⁶⁷ „Dziennik Cieszyński”, nr 23 z 29 I 1914; „Poseł Ewangelicki”, nr 5 z 31 I 1914.

⁶⁸ „Dziennik Cieszyński”, nr 109 z 13 V 1914; „Poseł Ewangelicki”, nr 20 z 16 V 1914; „Gwiazdka Cieszyńska”, nr 20 z 8 III 1918. Przekazał pierwszą gałązkę brzoskwionową Fryderykowi, księciu cieszyńskiemu, za co 31 VII 1915 r. otrzymał oficjalne podziękowanie; „Gwiazdka Cieszyńska”, nr 66 z 17 VIII 1915.

⁶⁹ „Głos Ludu Śląskiego”, nr 43 z 26 X 1901, nr 36 z 5 IX 1903.

⁷⁰ „Przegląd Polityczny”, nr 12 z 7 V 1904.

tutejszej straży pożarnej była polską, zanadto kłuje w oczy⁷¹. Jako członek wydziału gminnego w Istebnej sprzeciwiał się utrakwizacji (w praktyce germanizacji) miejscowej szkoły. Wskazywał, że wszystkie dzieci mówią po polsku, a nauka w języku niemieckim w takim wypadku nie miała uzasadnienia dydaktycznego. Postulował jednocześnie, aby zwiększyć ilość języka niemieckiego jako osobnego przedmiotu⁷². Protest Szotkowskiego i kilku innych członków Wydziału Gminnego w Istebnej opublikowano 15 VIII 1907. Już dwa tygodnie później, 3 września, został przeniesiony jako kierownik szkoły do Żywocic⁷³. Tam szybko dał się poznać jako społecznik – założył Kasę Raiffeisena i Kółko Rolnicze⁷⁴, ale we wsi nie brakowało niechętnych mu osób⁷⁵. W 1910 r. mianowano go kierownikiem szkoły w Mnisztwie, gdzie dotychczas uczył jego ojciec⁷⁶. W 1919 r. został kierownikiem szkoły w Bukowcu, zamieniając się posadą z Antonim Bibrą⁷⁷. W Bukowcu krótko po przyjeździe doprowadził do założenia ochotniczej straży pożarnej⁷⁸. Po podziale Śląska Cieszyńskiego w 1920 r., kiedy Bukowiec przyznano Czechosłowacji, Szotkowski ponownie został nauczycielem w Istebnej. Podobnie jak ojciec był organistą; na uwagę zasługuje fakt, że grał także w kościele ewangelickim. Zmarł 18 VI 1939⁷⁹. We wspo-

⁷¹ „Głos Ludu Śląskiego”, nr 6 z 6 II 1904.

⁷² „Dziennik Cieszyński”, nr 185 z 15 VIII 1907.

⁷³ „Dziennik Cieszyński”, nr 205 z 8 IX 1907. Por. J. Macura, *Z dziejów szkolnictwa polskiego na Zaolziu*, Czeski Cieszyn 1998, s. 325. Żywocice (cz. Životice), wieś w czeskiej części Śląska Cieszyńskiego.

⁷⁴ „Poseł Ewangelicki”, nr 46 z 12 XI 1910.

⁷⁵ „Robotnik Śląski”, nr 27 z 8 VII 1910; „Ślązak”, nr 28 z 9 VII 1910.

⁷⁶ „Gwiazdka Cieszyńska”, nr 84 z 19 X 1910; „Poseł Ewangelicki”, nr 46 z 12 XI 1910. O odejściu Szotkowskiego z Żywocic por. też paszkwil, który zamieścił „Ślązak”, nr 28 z 9 VII 1910. W kolejnych latach gazeta ta atakowała go w niewybredny sposób: „Ślązak”, nr 9 z 2 III 1912, nr 31 z 2 VIII 1913, nr 42 z 18 X 1913.

⁷⁷ „Gwiazdka Cieszyńska”, nr 111 z 30 XII 1919; „Poseł Ewangelicki”, nr 1 z 1 I 1920; J. Macura, *Z dziejów...*, s. 192. Bukowiec (cz. Bukovec), wieś w czeskiej części Śląska Cieszyńskiego.

⁷⁸ „Gwiazdka Cieszyńska”, nr 56 z 22 VII 1919.

⁷⁹ Wspomnienia pośmiertne m.in. w: „Głos Stanu Średniego”, nr 25 z 24 VI 1939 i „Gwiazdka Cieszyńska”, nr 50 z 25 VI 1939. Z literatury zob. J. Golec, S. Bojda, *Słownik biograficzny ziemi cieszyńskiej*, t. 2, Cieszyn 1995, s. 228–229, gdzie nieco błędów (nie mógł ukończyć w 1894 r. seminarium w Cieszynie-Bobrku, bo założono je w 1910 r., kierownikiem w Żywocicach został w 1907 r., a nie w 1897 r.).

mnieniu pośmiertnym „Głos Stanu Średniego” pisał: „Tułaczka tą Szotkowski nie tylko nie został złamany, jak sobie tego przełożone władze życzyły, raczej tułaczka i szykanowania uzbroiły go do pracy na niwie społecznej i narodowej, na której położył niespożyte zasługi, zyskując sobie miejsce w rządzie działaczy narodowych, których imiona złotymi zgłoskami zapisane będą w historii Śląska”⁸⁰.

Syn Rudolfa, Józef Szotkowski, urodzony w Istebnej, uczył się w polskim gimnazjum w Cieszynie, a następnie w polskim seminarium nauczycielskim w Bobrku. Jako chorąży pułku ziemi cieszyńskiej pociągnął pod Lwów, gdzie poległ 17 II 1919.⁸¹ Młodszy brat Józefa, Władysław Szotkowski, urodzony w 1906 r., został nauczycielem. W okresie międzywojennym uczył m.in. w Koniakowie, Zebrzydowicach, Wiśle i Cieszynie. W 1940 r. uciekł przed Niemcami do Francji, gdzie walczył z hitlerowcami. Później znalazł się w Szwajcarii. Tam osiedlił się na stałe i ukończył studia architektoniczne. Zmarł w roku 1980.⁸²

Walka narodowa w wykonaniu Szotkowskich miała też akcenty humorystyczne. Jak wspominał słynny poeta Jan Kubisz, nauczyciel z Gnojnika, w czasach austriackich konferencje nauczycieli kończyły się odśpiewaniem hymnu cesarskiego. „I gdy Niemcy w największej ekstazie przy słowach hymnu «Oesterreich wird ewig stehen» fortissimo śpiewali, to [Karol – przyp. aut.] Szotkowski, nauczyciel z Puńcowa, najwyższym tenorem niby wtórem wpaadał: «A tam z gronia stromy hurczą, hej, góralu, zmykaj precz!»”⁸³. Z kolei Rudolf Szotkowski nazywał swojego psa imieniem Bismark i podobno wybronił się przed są-

⁸⁰ „Głos Stanu Średniego”, nr 25 z 24 VI 1939.

⁸¹ „Sprawozdanie dyrekcji Państwowego Gimnazjum Polskiego w Cieszynie”, t. 17, 1912, s. 49; t. 18, 1913, s. 49; t. 19, 1914, s. 50; t. 20, 1915, s. 32; „Dziennik Cieszyński”, nr 52 z 12 III 1919; „Gwiazdka Cieszyńska”, nr 18 z 11 III 1919, nr 25 z 4 IV 1919; „Poseł Ewangelicki”, nr 10 z 15 III 1919; K. Matusiak, *Walki o Ziemię Cieszyńską w latach 1914–1920. Pamiętniki*, Cieszyn 1930, s. 198. Uczniem polskiego gimnazjum w Cieszynie w tej samej klasie był Józef Szotkowski (1899–1945) z Mostów koło Jabłonkowa, nauczyciel i przyrodnik; J. Golec, S. Bojda, *Słownik...*, t. 2, s. 228.

⁸² J. Golec, S. Bojda, *Słownik...*, t. 1, s. 243.

⁸³ J. Kubisz, *Pamiętnik starego nauczyciela*, „Poseł Ewangelicki”, nr 14 z 5 IV 1924.

dem austriackim, argumentując, że „żelazny kanclerz” był też wrogiem Austrii⁸⁴.

Warto dodać, że Rudolf Szotkowski był jednym ze świadków na ślubie Heleny i Pawła Szczurków. Drugim był Jan Śliwka (1840–1923), rolnik i przełożony gminy w Mnisztwie, działacz społeczny i narodowy, członek Macierzy Szkolnej i Związku Śląskich Katolików, wieloletni prenumeratorem „Gwiazdki Cieszyńskiej”⁸⁵.

Również młodszy brat Jerzego Szczurka, Karol, był powinowatym postaci wyróżniających się w dziejach regionu. Dnia 1 X 1921 poślubił Ewę Suchanek, wdowę po Janie Toboli z Bobrku koło Cieszyna. Świadkami ślubu byli brat pana młodego Jerzy Szczurek i wspomniany już wcześniej Franciszek Tomanek, młynarz z Ropicy⁸⁶.

Linia Suchanków z Bobrku, z której wywodziła się Ewa, dopiero na przełomie XIX i XX wieku zaczęła aktywniej uczestniczyć w życiu społecznym i politycznym regionu⁸⁷. Jednak już ojciec Ewy, Józef Suchanek, był członkiem Związku Śląskich Katolików⁸⁸, a brat, Franciszek Suchanek, zmarły przedwcześnie w 1907 r., „należał do nauczycieli, stojących na gruncie narodowym”⁸⁹.

Ciekawie prezentuje się rodzina ze strony matki.

Babką po kądzieli Ewy Suchanek była Maria Lipa (1830–1920), żona Pawła Pszczółki (1825–1864), a później Andrzeja Francusa (1842–1919), wójta Krasnej i działacza narodowego⁹⁰. Znacząco przyczy-

⁸⁴ W. Oszelda, *Żywoty wrosnięte w Beskidy*, „Kalendarz Cieszyński 1999”, Cieszyn 1998, s. 265.

⁸⁵ „Gwiazdka Cieszyńska”, nr 39 z 18 V 1923; J. Wróbel, *Z dziejów Mnisztwa...* Zob. też „Gwiazdka Cieszyńska”, nr 51 z 20 XII 1890, nr 36 z 4 V 1907, nr 65 z 14 VIII 1907, nr 70 z 29 VIII 1908; *Spis członków Związku Śląskich katolików i wykaz ich wkładów do końca r. 1890*, „Poseł Związku Śląskich Katolików”, t. 15, Cieszyn 1891, s. 59; *Spis członków Związku Śląskich katolików i wykaz ich wkładów za r. 1911*, „Poseł Związku Śląskich Katolików”, t. 40, Cieszyn 1913, s. 51.

⁸⁶ PMMC, Metryki ślubów, t. 11 A, s. 232.

⁸⁷ Obecnie przygotowuję opracowanie poświęcone tej linii Suchanków, gdzie obok omówienia genealogii wyjaśniam, dlaczego wtedy włączyli się aktywniej w działalność narodową i społeczną.

⁸⁸ *Spis członków Związku Śląskich katolików i wykaz ich wkładów do końca r. 1890*, „Poseł Związku Śląskich Katolików”, t. 15, Cieszyn 1891, s. 58.

⁸⁹ „Głos Ludu Śląskiego”, nr 31 z 3 VIII 1907.

⁹⁰ Krasna, dawniej samodzielna wieś, obecnie znajduje się w granicach Cieszyna.

niła się do powstania pierwszej szkoły w Krasnej. Jeśli chodzi o jej dzieci, to jedna z córek, Zuzanna Pszczółka (ur. 1852 r.), została żoną wspomnianego już wcześniej Franciszka Tomanka, młynarza z Ropicy. Najmłodszym synem był Franciszek Francus (1870–1962), nauczyciel w Lesznej Górnej⁹¹ i Sibicy⁹², pisarz ludowy, autor popularnej sztuki „Wesele na wsi”⁹³.

***

Po bliższym przyjrzeniu się trzem małżeństwom braci Szczurków okazuje się, że sporo osób, odgrywających ważną rolę w dziejach regionu w okresie międzywojennym, było ze sobą blisko spowinowaconych. Wniosek ten z pozoru brzmi beznamiętnie. Spójrzmy na ten fakt z tej perspektywy: ludzie tworzący cieszyńskie elity polityczne czy kulturalne, znali się nie tylko z działania w jakiejś organizacji lub przynależności do takiego albo innego stowarzyszenia. Znali się prywatnie: razem świadkowali na ślubach, trzymali dzieci do chrztu albo spotykali się na innych rodzinnych uroczystościach. Oczywiście nie twierdzą, że jednakowo bliskie stosunki łączyły Jerzego Szczurka z każdym wskazanym tutaj powinowatym. Można jednak zaryzykować hipotezę, że wszyscy – i Szotkowscy, i Tomankowie, i Franciszek Francus – byli świadomymi łączących ich więzów powinowactwa.

Warto zwrócić uwagę na ciekawy element łączący krąg powinowatych Jerzego Szczurka – byli katolikami, a jeżeli wiązać ich z jakimś konkretnym ugrupowaniem, to należy wskazać na Związek Śląskich Katolików. Pytanie, czy to szeroko pojęte więzy pokrewieństwa i powinowactwa wpływały na wybór pewnej opcji światopoglądowo-politycznej, czy też było odwrotnie, pozostaje póki co bez odpowiedzi. Całkiem prawdopodobne, że proponowane odpowiedzi to dwa skrajne bieguny, a prawda leży gdzieś bliżej środka.

Opisywanym braciom Szczurkom przyszło żyć na przełomie czasów austriackich i okresu międzywojennego. Wydarzenia lat 1918–1920 nie

⁹¹ Leszna Górna, wieś w polskiej części Śląska Cieszyńskiego.

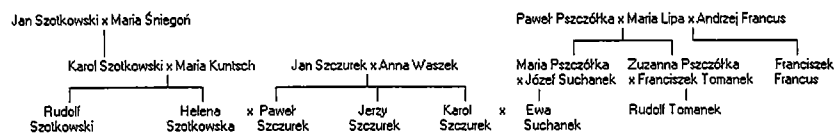
⁹² Sibica (cz. Svibice), dawniej samodzielna wieś, obecnie w granicach Czeskiego Cieszyna.

⁹³ Koligacje te omówiłem szczegółowo wraz z dokumentacją w jednym ze wcześniejszych artykułów; M. Morys-Twarowski, *Krąg rodzinny Marii Lipa...*, s. 11–15.

przyniosły wymiany miejscowych polskich elit na Śląsku Cieszyńskim. W części Księstwa Cieszyńskiego przyznanej Czechosłowacji polscy autochtoni stanęli przed groźbą czechizacji, której – jak pokazują statystyki – w znacznej części ulegli⁹⁴. W miejsce faworyzowanej przez państwo elit niemieckich pojawiły się nowe, w przeważającej mierze napływowe elity czeskie. W części, która znalazła się w granicach Polski, zniknął problem walki o zachowanie własnej tożsamości językowej, co stawiało miejscową polską elitę w zupełnie innej sytuacji niż ich krajanów zza Olzy. Jednak mimo zmiany warunków egzystencji polskich elit nie doszło do ich wymiany. Na skromnym wycinku rzeczywistości, jakim jest szeroko rozumiane środowisko rodzinne braci Szczurków, widać zachowaną ciągłość genealogiczną polskich elit z czasów austriackich i z okresu międzywojennego. Sądzę, że jest to zjawisko typowe, a nie wyjątkowe, chociaż z pewnością wskazane byłyby w tym zakresie dalsze badania.

Wbrew pozorom, rekonstrukcja genealogii rodzin chłopskich ze Śląska Cieszyńskiego nie musi stanowić celu samego w sobie, lecz może znacząco zwiększyć naszą wiedzę o dziejach tego terenu. Już ten skromny szkic pozwala przekonać się, że więzy krwi i powinowactwa wpływały na obraz rzeczywistości nie tylko w zamierzchłej przeszłości, ale i w czasach nam znacznie bliższych.

Tablica genealogiczna. Wybrani powinowaci Jerzego Szczurka

⁹⁴ S. Zahradnik, *Struktura narodowościowa Zaolzia na podstawie spisów ludności 1880–1991*, Trzyniec 1991.

LESŁAW KOĆWIN

Instytut Politologii Uniwersytet Opolski

Joseph Wittig – człowiek, dzieło i przesłanie

*Wspomnienia są jak światła i barwy
- podświetlają i retuszują przykrości naszego życia.*

Joseph Wittig

Nie miałem zaszczytu, ani szczęścia poznać osobiście Profesora (Profesora – jak zwykle się nazywać Josepha Wittiga w dawnym Grafschaft Glatz, a także i obecnie na Ziemi Kłodzkiej), poznałem natomiast jego twórczość, rodzinę oraz wielu bliskich mu ludzi, dla których jest on nie tylko wybitnym humanistą, pisarzem, ale również autorytetem moralnym¹. Przypadła mu bowiem szczególna rola w rodzącym się na Śląsku po przełomie 1989 r. autentycznym ruchu regionalnym, przywracającym ciągłość historyczną temu regionowi, w którym poczęto w poszczególnych małych ojczyznach odwoływać się do znanych osobistości z okresu międzywojennego, akceptowanych przez wszystkich ich współczesnych mieszkańców, bardzo często kreowanych ze względu na swoje dokonania, jak i autorytet na „patronów” porozumienia polsko-niemieckiego. Na „łączników” między dawną a obecną historią tej ziemi.

Do takich osób zaliczyć należy Josepha Wittiga – śląskiego pisarza i historyografa, kronikarza noworudzkiej ziemi, wybitnego myśliciela i nieprzeciętnego teologa, humanistę – człowieka przyzwoitego, o wielkim autorytecie moralnym, który całą swoją wrażliwość skierował na szukanie i przeżywanie Boga, co odzwierciedla jego twórczość. Różne

¹ Por. L. Koćwin, *Kim jest dla nas Joseph Wittig?*, „Ziemia Kłodzka. Od Kłodského pomezí–Glatzer Bergland” 2009, nr 180, s. 26–30.

² Por. *Findbuch zum Nachlass. Joseph Wittig (1879–1949)*, hrsg. M. Habersack, J. Krämer, Frankfurt am Main 2008, s. 4–71.